Բ. ՏԱՐԻ — ՇԱԲԱԹ 15 ՄԱՅԻՍ 1899 — Թիւ 128

ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ուղղարիոյ համար
Տարեկան 10 Ֆր.
Վեցամսեայ 5 »
Արտասահմանի համար Տարեկան 12 »
Վեցամսեայ 6 »
Ամերիկայի համար
Տարեկան 2.50 տլր.
Վեցամսեայ 1.25 »
ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼԻ
—)(—
Ուղարկման տոկոսը 20 սանթիմ է. Երեքեն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կը լլայ։

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

Տպատսխանատու Յ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Նամակ եւ դրամ ղրկել
Խմբագրութեան հասցէին
—
Редакция на вѣстникъ
«Шаржумъ»
Варна.
Redaction du journal
«Charjoum»
Varna (Bulgarie)
—
Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—

—Ո՛չ, նորէն վարդապետի, տէրտէրի խնդիր...

Մեր խորագիրը կարդալով այսպէս ըսեն թերեւս բոլոր այն լուսամիտները, որոնք մեր կղերին ընթացքէն յուսահատ, ալ դադրած են անկէ բան մը սպասելէ։

Իրաւունք տալով ատոնց «Շարժումի» էջերը չի պիտի լեցնէի կրօնական խնդիրներով, չի պիտի ղբաղէի կղերով, եթէ իրականին մէջ իսկապէս ատոնք դադրած ըլլային մեզի համար բան մը ըլլալէ։

Եւրոպայի մէջ կղերը կորսընցուցած է իր նախկին նշանակութիւնը և հեղինակութիւնը, հանրային գործերու մէջ ղլխաւոր վարող ձայնը պապին և կամ ժողովրդապետինը չէ. և այս ընթացքով այդ դասակարգը սահմանուած է անհետանալ աւելի թարմ, աւելի գործօն ուժերու առջեւ։ Եւրոպացին իր երկրին համար ալ սպասելիք մը չունի կղերէն, և եթէ Արեւելքի մէջ դեռ կը պաշտպանուին ու կը սնուցուին կրօնական առաքելութիւններ, այդ լոկ քաղաքական շահերու ուեռակէտով է։

Դժբաղդաբար նոյնը չենք կրնար ըսել մեր ազգի համար ալ։ Հայրենիքի մէջ ու անկէ դուրս մեր հոգեւորական դասակարգը իր հեղինակութիւնը և ազդեցութիւնը դեռ կը պահէ։ Մեր ազգային կազմակերպութիւնը ոչ է քաղաքական գոյնէ և ուժէ զուրկ, աւելի կրօնական համախմբութեան հանգամանքն ունի։ Կաթողիկոսէն սկսելով մինչեւ գիւղական տէրտէրը, թէ մեզ կառավարողներէն և թէ մեր ժողովուրդէն կը ճանչցուին իբրեւ ազգին պաշտօնական ներկայացուցիչները։

Աւելին կայ. մեր զարգացած կեդրոններուն մէջ իսկ անչափ սակաւ է ինքնաշխատութեան դիտակցութիւնը, և անչափ թոյլ է ինքնավստահութեան ուժը որ, ոչ է խնդրի մը կարգադրութեանը համար անհրաժեշտ պէտքը կը ղգան կրօնականի մը։

Ամերիկայի հայ գաղութը ինքզինք գտնելու համար հոգեւորականի պէտքը տեսաւ. Ռումանիոյ հայութիւնը բոլորովին չի կորսընցնելու համար եռանդուն և գիտուն հովուի մը ներկայութիւնը հոն անհրաժեշտ կը նկատուի. վերջապէս վարդապետի մը ձեռքով խոթարուած ֆիլիպէցին կարգի մտնելու համար շնորհքով վարդապետի մը կարօտ քաշէց. և այսպէս շատ տեղեր։

Որովհետեւ շատ յոյս չունինք որ մօտաւոր ժամանակի մը մէջ բոլորովին պիտի ազատագրուինք կղերի ձեռքէն, և դեռ պիտի շարունակենք քալել անոնց ետեւէն, և կրել բարերար և կամ չար ազդեցութիւններին, ուղած չուղած ստիպուած ենք անդրադառնալ անոնց։

* * *

Անցած տարի «Մշակ»ի մէջ վիճաբանութիւն բացուեցաւ սա հարցին շուրջը թէ «մեր ազատամիտ ու զարգացած երիտասարդութիւնը հոգեւորականութեան պէտք է ընդունի թէ ոչ»։

Այսինքն այն երիտասարդները, որ ներկայ հոգեւորականներէ տարբեր ըմբռնում ունին հաւատքի և ծէսերու վրայ, որոնք ոչ թէ ուխտ մը կատարելու և Աստուծոյ հաճելի ըլլալու, այլ ուղղակի ժողովուրդին բարոյական և նիւթական զարգացմանը ծառայելու համար պէ՞տք է գլուխնին վեղար մը անցուընեն կամ ուսերնուն վրայ փիլոն մը ձգեն այդ երիտասարդները։

Այս հարցի մասին երկար գրուեցաւ թէեւ, բայց մեր կղերը մնաց ինչ որ էր. այսինքն անոր ամբողջութիւնը կը կազմեն տգէտ, շահասէր և եսամոլ մարդիկ. մինչդեռ քիչ բացառութիւնները, ժողովուրդին շահուն նուիրուածները կը հալածուին ու անգործութեան կը դատապարտուին։

Կղերի այս վիճակը շատ բնական բան մը մըն է. երբ մէկ կողմէն աշխարհիկ կեանքի մէջ չի յաջողուածները կրօնքի ընտրեալ դիրքերուն կը փարին, ամբոխին ղեկավարութիւնը, ղգայումը և խղճմտանքը շահագործելու, և միւս կողմէն մեր ընտրողները խեղալէ, բարոյական և մտաւոր բարձրութենէն աւելի, հասակի, ձայնի և նոյնիսկ մօրուքի առաւելութիւն կը փնտռեն. և այսպէս կազմուած մարմինէ մը կարելի չէ լաւ բան մը սպասել։

Ժողովուրդը հետզհետէ կը պաղի իր եկեղեցիէն, կղերը ինքիրեն ձեռքով է որ իր արմատը կը կարէ. մտէք մեր ժողովուրդի ամենէն մութ խաւերուն մէջ և անոնց բերանը պիտի դնէք տէրտէրի և վարդապետի այնպիսի դայթակղական պատմութիւններ, որ Պօքաչիօն իսկ կը դերազանցեն։

Մեր կղերի ինկած վիճակին դարման մը ըլլալու համար «Մշակ»ի «ինտէլիդէնտ»ներու հարցը վերարծարծել չէ նպատակս, ընդունելով մէկտեղ զարգացած և անձնուէր հոգեւորականներու անհրաժեշտութիւնը, աւելի կենսական կը սեպեմ նախապէս ծեծել սա հարցը թէ «ի՞նչ միջոցներով կրնանք մեր եկեղեցին շրջանակէն դուրս ընել փորձանք եկեղեցականները»։

ՎԱՀԱՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Բանասէր հանդէս հնախօսական, պատմական, լեզուաբանական եւ քննական տնօրէնութեամբ Կ. Յ. Բասմաջեանի. Ա. գիրք Պարիս 1899։

Նոր մը չէ Կ. Յ. Բասմաջեան, իր պատմական, լեզուագիտական, և բեւեռագիտական խորունկ հմտութիւնովը, և «Բազմավէպի», «Հանդէս-Ամսօրեայի» և ուրիշ թերթերու մէջ հրատարակած ներհուն յօդուածներովը արդէն առաջնակարգ տեղ մը գրաւած է մեր գիտնականներու սակաւաթիւ ակումբին մէջը։

Ոչ ալ «Բանասէրի» մշակելիք ճիւղը նորութիւն մըն է. մեր վերը յիշատակած Մխիթարեան կրկին հանդէսները, մէկը ալեղարդ և փորձուած գիտնականի մը խելացի պահպանողականութիւնովը, միւսը թարմ և յանդուգն երիտասարդի մը եռանդուն ազատականութիւնովը, ազգային և օտար գիտնականներու աշխատութիւնովը տարիներէ ի վեր կը քննադատեն, կուսումնասիրեն մեր հնախօսական ու պատմական էջերն ու լեզուն, և որովհետեւ «շատ քիչ բան ըսուած է տակաւին մեր ազգային հնախօսութեան, քննական պատմութեան և լեզուագիտութեան մասին... ահագին տարածութեամբ խոպան բայց արդասաբեր երկիր մը կը մնայ, որ մշակ բանասիրին բահին ու բրչին կը կարօտի, ուստի և՝ միշտ անոպատ քանակութեամբ ուսումնասիրելի նիւթեր կունենանք մեր առջեւն»։ (Բանասէր էջ 3—4)։ Ուստի Բասմաջեան կը հիմնէ իր հանդէսն ալ բոլորովին մասնագիտական։ Եւ որովհետեւ ինք գործին մարդն է, ուրախութեամբ կողջունենք հաստատութիւնը այս նոր դիտարանին, անցեալի խաւարին մէջը նայելու և զննելու մեր նախնիքներու կեանքն ու գործերը։

«Բանասէրի» հրատարակուած Ա. գիրքը կարդարացնէ խմբագրին վրայ դրուած յոյսերը. 6—45 էջերու մէջ Բասմաջեան կը թարգմանէ Բէհիստունի Դարէհեան արձանագրութիւնը, բաղդատութեամբ ամբողջացուած և ծանօթագրուած. ասոր հմտալից դատաբանին մէջ. կը պաշտպանէ և կընդունի այն կարծիքը, թէ Աքիմենեանց Արմէնիան կազմուած է Ար (արատ) և Մին (նի)—Արմին և ոչ թէ—հար և մինն—Հարմինի—Արմին։

Այս ընդարձակ գրուածքին կը յաջորդեն երկու հնախօսական և պատմական թարգմանածոյ յօդուածներ, առաջինը Պօլսի «Մանուէլեան» մենաստանին (Բէֆէլի մէսջիտ), և երկրորդը Հայոց և Վրաց հին յարաբերութեանցը մասին։

Ասոնցմէ վերջը կուգայ լեզուաբանական յօդուած մը հայերէնի ներդաշնակութեանը մա-

սին, աշխատութիւն Հրաչեայ Աճառեանի։ Երիտասարդ կեդրոնականցիներու ազէտը, որ դպրոցի գրասեղաններէն սկսելով կաշխատի այդ ճիւղին, Բարիզի մէջ և ուրիշ տեղեր հետեւած է նշանաւոր լեզուագէտներու դասախօսութեանց, այսօր Էջմիածին կը գտնուի և Կովկասեան լեզուները կուսումնասիրէ և ծանօթ է իր լեզուաբանական գրուածքներովը և գաւառաբարբառներու ուսումնասիրութիւններովը։

Համառօտ ու խտացիկ ազգագրական տեղեկութիւններ Տէրսիմի քիւրտերու մասին։

Մատենագրական բաժնին մէջ սկսած է հրատարակել Բարիզի ազգային մատենադարանի հայ ձեռագիրներու ցուցակը. մեր կարծիքով աւելի լաւ է, որ ասոնց համար մասնաւոր հանդէս մը հիմնուի, և կամ առանձին գիրքերով հրատարակուին՝ ինչպէս կընեն Վիեննայի Մխիթարեանք, դէս ու դէն թերթերու մէջ գրուածները ահագին դժուարութիւն կուտան բանասէրներու։

Սուքիաս վարդապետ Պարոնեան այս թիւէն կ'սկսի հրատարակել Խորենացիի պատմութիւնը ուղղագրեալ և ծանօթաբանեալ։ Ուրիշ բանասէր մը՝ Նորայր Բիւզանդացի ալ պատրաստած ունի այդպիսի գործ մը, որ դժբաղդաբար մինչեւ հիմա չէ կրցած հրատարակել։ Փափագելի է որ Հ. Պարոնեան աւելի բարեբաստ գտնուի և Խորենացին կարող ըլլայ քիչ մը աւելի ճերմակերեսթեալ քննադատութեան առջեւ։

Էջ մը մատենագրականէ յետոյ Միւլլէրեան տունէն շնորհակալեաց գիրով մը (96) կամբոդջանայ Ա. գիրքը, որ հակառակ իր նիւթերուն ծանրութեան՝ հաճոյքով կը կարդացուի։

Եթէ ցաւալի պարագայ մը կայ՝ գրքին վրիպագրուած ըլլալն է։

Փափագելի էր որ մեր բանասէրները քաջալերէին «Բանասէր»ը, և քանի մը հարուստ գրասէրներ անոր տպագրութեան ծախքը հոգային, երբ մանաւանդ անդին թռուցիկ հանդէսներ իրենց մեկենասները կունենան։

ԵՐՈՒԱՋ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թաւրիզ, 25 Ապրիլ

Մովսէսեանի դէպքը մեր գորտերը ներկայացնում են հետեւեալ խօսքերով. «Նա ո՛չ, բայց հէնց Գ. Ս. Մովսիսեանից տեղեկացայ, որ առաջնորդը կանչել է իրեն և սպառնացել, որ այլեւս չմտնի լսարան, ապա թէ ոչ.... իսկ մի օրից յետոյ փոշմանում է և յետ առնում իր հրամանը»։

Մի օրից յետոյ «փոշմանում» խօսքը, վերեւում իմ պատմած ճշմարիտ իրողութեան հետ բաղդատելով, կարող էք իմանալ թէ այդ ստոր արարածները ո՛րքան խեղաթիւրում են դէպքերը, ո՛րքան անազնիւ են գտնվում դէպքը իսկութեամբ չըներկայացնելով։

Դրանք այն աստիճան առաջ են գնում, որ Սրբազանի չարերի համար համակրելի մի գործը պախարակում են. մարդ չէ կարող ծիծաղը զսպել, երբ կարդում է հետեւեալ տողերը. «Սրբազանը Ծննդեան տօնին Թաւրիզի 700ի չափ տները մի օրում շրջեց առանց խտրութեան, թէ աղքատի և թէ հարուստի տները արժանացան Սրբազանի «պահպանիչին»։ Աղքատները ունեւորներից մի քանի ղռան փոխ առան Սրբազանին աջհամբոյր տալու, Սրբազանին ինչ փոյթ հօտի աղքատ և անել կացութիւնը, և այլն»։

Այնինչ Սրբազանը չորս օրուայ մէջ արինք տինք մտած 700 տուն օրհնեց, ոչ թէ մի օրում։ Նա խտիր չըդրեց աղքատի ու հարուստի մէջ, իսկ գալով նրան՝ թէ աղքատները փոխ են առել Սրբազանին տալու համար, գուցէ մի քանի տուներ լինին, ոչ թէ աղքատ, այլ միջակ, որոնց մօտ միշտ պատրաստի փող չէ գտնվում արդէն. բայց սրանից ակնյայտնի իրողութիւն է, որ միայն 200 տուն են աջհամբոյր տուել, մնացած 500 տունը, լինին աղքատ, թէ միջակ և թէ ունեւոր՝ մի կոպէկ չեն տուած։

Կ'երեւի, ցանկանում էին որ Սրբազանը իրա նախորդների նման արհամարհէր աղքատներին և միայն հարուստների տները մտնէր, միայն իրա գրպանը մտածելով։ Մենք մեր գորտերի այս տրամաբանութեան ասելիք չունինք. սրանք իրանց այս խօսքերով ընթերցողին պարզում են իրանց խելապատակի չափը և գաղափարների սնոտութիւնը։ Բոլորովին ընդունակ չեն մեծ զգացումները և մտածումները գնահատել։

Դարձեալ կոկորդ են բարձրացնում. «Կան թղթակիցներ, որոնք առաջնորդից ընդունելով մի բաժակ օղի, յօգուտ Սրբազան հօրն են գրում»։

Դարձեալ զրպարտութիւն և անխիղճ սուտակից։ Շատ ճիշդ է, որ նախորդ փոխ-առաջնորդ Սարաճեանի օրով առաջնորդարանը մի գինետուն էր վերածուել, գիշեր և ցերեկ օղու շիշը սեղանի վրա էր դրուած, և գիշեր ցերեկ էլ Սարաճեան արբած վիճակի մէջ էր գտնվում։ Սակայն Այվազեան Սրբազանի օրով խիղճ ունեցող թշնամիներն անգամ չեն կարող ուրանալ, թէ Սրբազանը իրա նախորդին չէ նմանում։

Ժուժկալութեան կողմնակից գորտերը Սարաճեանի օրով ո՞ր ծակն էին մտել, երբ օղու շիշերը միմեանց ետեւից դատարկվում էին. այն ժամանակ ինչո՞ւ ձայն չէին հանում և առաջնորդարանի պատիւը պաշտպանում, որովհետեւ Սարաճեանից պաշտպանվում էին, որովհետեւ շահագործում էին նրան։

Մենք չենք պաշտպանում Սրբազանին, մենք պաշտպանում ենք միայն ճշմարտութիւնը, մենք դիմադրում ենք ջհուդմական հոսանքին, և այս պատճառով իսկ ներկայացնում ենք մեր փաստերն ու ապացոյցները, դէպքերը իրանց իսկական գոյնով, առանց անխիղճ խեղաթիւրումներ անելու, հետեւաբար պէտք չենք զգում մի բաժակ օղի, մեր գրիչը չենք զոհում մեր շահերին։

Եւ սրանք են համարվում Թաւրիզի ինտելիգենտները, սրանք են, որ տասնեակ սերունդ դաստիարակելու պարտականութիւն են յանձն առել, սրանք են, որ իրանց գրիչով ուզում են բարձրացնել ժողովրդի բարոյականութիւնը։

Ափսո՜ս այն ժողովրդին, որ սրանց նման մենտորներ ունի. սակայն նորից երանի՜ այս ժողովրդին, որ իրա ծոցում ունի ազնիւ և առաջադէմ ուժեր, որոնք դիմադրում և թումբ են կանգնում այս ստոր արարածների ապականող արարքների դէմ։

Մեր վերջին խօսքը ուղղում ենք այդ արարածներին.

Եթէ իսկապէս ուզում էք ճշմարտութիւնը երեւան հանել, Թաւրիզի հայերի իրաւունքները պաշտպանել և նրանց օգուտը մտածել. եթէ անկեղծ էք ձեր խօսքերի մէջ, համարձակութիւն ունեցէք ձեր իսկական ստորագրութեան տակ երեւան գալ, դէպքերը նկարագրել այնպէս՝ ինչպէս որ են արդէն, այն ժամանակ մենք էլ մեր ստորագրութեան տակ հրապարակ կը գանք

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ (4)

Ի. ՎԱԶՈՎ

—

ՊԷԼԻՄԷԼՑԻՆ

(ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ՀԱՅԴՈՒԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷ)

Ամառնային առաւօտները սովորաբար շուտ եւ արագ կը լուսնան. բոպէի մը մէջ մեր փախստականները տեսան, որ լոյսը բոլորովին սփռած է. արեգակի շողերը աղոտ կերպով կանցնէին անոնց քովի ծառերու ճիւղերուն մէջէն։ Քիչ մը առաջուան տիրող խաւարը տեղի տուաւ լոյսին. պայծառ արեւը, ամէն կայծկլտումէ զերծ, իր շողերը ղրկելով ամպերու մէջ. քիչ մը առաջուան ճերմակութիւնը շառագոյն կարմրի փոխեց, բոլոր առարկաները տեսակ տեսակ ներկելով։ Պալքանը երեւաց իր ամբողջ վայելչութեամբ. անտառները, հովիտները ու մարգագետինները ուրախութենէ կը փայլին կանաչագեղ զարդարութեամբ։ Ծառերու տերեւները ծիրանագոյն են. մօտակայ ջրվէժներն արշալոյսի ցոլացող նշոյլներէն վարդի գոյն կառնուն։ Այս վայրենի բնութիւնը նուրբ կարմիր գոյն մը կառնու... ի՜նչ գեղեցկութիւն, ի՜նչ զմայլելի տեսարան։

Արեւը ծանրութեամբ կը բարձրանայ։ Վլքանայ եւ Սլավչօ իրենց լսողութիւնը ամբողջովին լարած՝ լռութեամբ մտիկ կընեն։ Ամէնուն կեանք պարգեւող արեւը կուգար ասոնց համար վտանգ պատրաստելու։ Իրենց աչքին առջեւ գտնուող Վլաչօ Սէլօ գիւղը շարժման մէջ էր արդէն. պարզ կը տեսնուէր թէ ինչպէս ոչխարներու հօտերը դէպի սարերը կը բարձրանային, իսկ կովերու նախիրը կերթար կանաչ մարգերը...։ Գիւղացիք ալ սկսած էին իրենց գործերուն երթալ։

Քայլերու ձայն կուգար, որ հետզհետէ աւելի որոշ կերպով կը լսուէր. սակայն մարդու ձայն չկար, եկողները գաղտագողի կը մօտենային։

Ան ատենները Թուրք զապթիէները առանց վտանգի չէին կրնար մտնել Պուլկարիոյ այս լեռնային մութ վայրերը. ազատութեան եւ անկախութեան ոգին արծարծուած էր այս լեռնաբնակ պուլկարներուն մէջ։ Թուրք իշխանութեան երեւնալը մեծ յուզում կը յառաջացնէր, այնպէս որ կառավարութիւնը ինքն ալ անհանգստութիւն կզգար։ Կային այնպիսի լեռնցիք, որ երբեք քաղաքի մը երեսը տեսած չունէին. իրենց հպատակութիւնը Սուլթանին լոկ անուանական, կեղծ էր։ Տուրք չէին վճարեր, որովհետեւ ոչ ոք կը համարձակէր երթալ տուրք ժողվել այս լեռնցիներէն։

Սլավչօ իսկոյն հասկցաւ, որ եկողները իրեն հետապնդող զապթիէներն էին։ Տարօրինակ անձնազոհութիւն կընէին անոնք աւազակի մը ետեւէն իյնալով այս անտառին մէջ, քանի որ ոչ վայրը ծանօթ էր իրենց եւ ոչ ալ կրնային գիւղացիներու աջակցութիւնը սպասել։ Բայց իրենց երկու ընկերներու այնքան յանդուգն եւ անակնկալ սպանումը կատղեցուցած էր զանոնք։ Մէկզի ձգած ամէն վախ, վրէժխնդրութեամբ վառուած, նետուած էին մարդասպանը հալածելու, գուցէ եւ իրենց թոյլ գտնուելուն պատասխանատուութիւնն էր անոնց անհամբերութեան պատճառը։

Սլավչօն եւ իր կինը անխուսափելի վտանգի առջեւ էին։ Մինչեւ Պալքանի լանջերը արձակ եւ մերկ տափարակ էր. անոնք չէին կրնար անցնիլ այդ տարածութիւնը աննկատելի կերպով։

Չէին կրնար եւ անտառի վարի կողմը նետուիլ եւ թաղնուիլ. այն ժամանակ ողջ ելլալու յոյսերնին պէտք է կտրէին։

Ժամանակը արագաբար կը սահէր. ոտքի ձայները կը մօտենային. Սլավչօն որոշում տալու միայն վայրկեան մը ունէր։

Այդ վիթխարի մարդը շուարած էր. ընելիքը չէր գիտեր. ապագայի սխուր պատկերները չէին հեռանար աչքէն. նոր գերութիւն, շղթայ, կուտանջանքի խառնուածք մը կը ցըցուէին աչքերուն առջեւ։

Կարծես մահուան հրեշտակը եկած էր իր բազմաչարչար կեանքը հնձելու։ Այս սոսկալի երեւակայութիւնէն Սլավչօ կը դողար տերեւի պէս։ Բայց

և մեր դոյները ցոյց կը տանք։

Այն ժամանակ միայն ժողովուրդը կարող է իմանալ, թէ մեր միջից ո՞վքեր են, որ իրանց գրիչը անձնական շահերին են զոհում, ո՞վքեր են, որ ուղղակի կամ անուղղակի շահեր չունին առաջնորդին պաշտպանելու կամ ամբաստանելու մէջ։ Մենք մեր իսկական ստորագրութիւնը ծածկել ենք միմիայն ձեզ նման ստոր արարածների մատնութեանց զոհ չը դառնալու համար, և ոչ թէ մեր անձնական շահերի համար։

ՄԻՐԶԱ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Լահէէն կը գրեն մեզ թէ Պ. Մինաս Չերազ հոն հասեր է մայիս 17ին։ Հասնելէն անմիջապէս յետոյ ներկայ գտնուեր է անգլիական և ամերիկեան գաղթականութեանց ի նպաստ խաղաղութեան կատարած գումարման, և հոն անգլիերէն բանախօսելով յայտարարեր է, թէ խաղաղութեան Վեհաժողովը ապարդիւն պիտի լինի եթէ արդար լուծում մը չը գտնէ Ալզաս-Լօրէնի և Հայաստան—Մակեդոնիայի խնդիրներուն համար, յայտարարութիւն՝ որ հաւանութեան ցոյցերով ընդունուեր է ներկայից կողմէ։ Շաբաթ օրը իմանալով որ Վեհաժողովի անդամներէն և յատուկ թաքը տացած սակաւաթիւ անձերէ զատ ոչ ոք պիտի արտօնուի Վեհաժողովին յատկացած պալատը մտնել և խնդրագիր տալ. նախին բացումէն մէկ ժամ առաջ յաջողեր է հոն թափանցել, զինուորական ողջոյն սատնալով այն զօրքերէն, որոնք պալատի նմուշքը գրաւած էին ոչ-արտօնեալներն արգիլելու համար և որոնք սակայն, իր չքեղ կառքէն և Պոլիվարի չքանչանի վարդիկէն (rosette) դատելով. Վեհաժողովի անդամ կարծեր են զինքը։ Այս կերպով կրցեր է յանձնել նախագահին ուղղեալ մի խնդրագիր Հայկական հարցի նկատմամբ, հարստահարութեանց մի ընդարձակ յիշատակագիր և այն որոշումները, զորս հազարաւոր հայեր քուէարկած են Պուլկարիոյ ամէն քաղաքներու միթինկներու մէջ։ Վեհաժողովի անդրանիկ նիստէն անմիջապէս յետոյ, տեսակցութիւններ ունեցեր է զանազան ժողովականներու և թղթակիցներու հետ և կը շարունակէ ունենալ։ Ժողովականներէն մին, ներկայացուցիչ մի հզօր պետութեան, յայտներ է իրեն թէ հայերը Վեհաժողովէն գործնական և անմիջական արդիւնք չեն կարող յուսալ, այլ լաւ ըրած են դիմումներ ընելով և մարդ ղրկելով. որով աշխարհի ուշը գրաւած պիտի լինի իրենց անտանելի կացութեան վրայ։ Ուրիշներ կարծիք յայտներ են թէ, եթէ Վեհաժողովը իրաւախոհութեան ծրագիր մը ընդունի, հայոց վիճակը պիտի բարւոքուի հիմնապէս։

— Բարիզի "Հայ ուսանողական ակումբը" նոր ամսաթերթ մը պիտի հրատարակէ "Համալսարան" անունով։ Տարեկան բաժնեգինը 10 ֆր. է ամէն տեղ։ Ամսաթերթի "Գլխաւոր նպատակն է տարածել հայ ժողովրդի մէջ գիտութիւնը". կըսէ խմբագրութեան մեզ ուղղած յայտարարութիւնը։ Թերթի ծրագիրը շատ լայն ու բազմակողմանի է. եթէ խոստացուածի կէսն անգամ իրականանայ, թերթը խիստ շահեկան հանդէս մը կըրնայ ըլլալ։ Իսրտէ յաջողութիւն կը մաղթենք։

——)·(——

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

Իր նոր հրատարակած "Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները խաղաղութեան ժողովոյ երեկոյին" գրքին մէջ Մր. Սթէտ կը նկարագրէ Եւրոպա ըրած ճամբորդութիւնը և նշանաւոր քաղաքագէտներու գաղափարը ներկայ քաղաքականութեան և Խաղաղութեան ժողովին նկատմամբ։ Սթէտ՝ որ հայոց ջերմ համակիր է, շատ մը քաղաքագէտներու հետ տեսնուած է Հայկական խնդրին նկատմամբ, մանաւորապէս Ռուսիոյ մէջ, որոյ մասին հետեւեալը կը գրէ.

"Ռուսիոյ մէջ, առանց բացառութեան, հակահայկական գաղափար մը կը տիրէ. պատճառը երկու գլխաւոր կէտեր են, Նախ՝ Ամերիկեան միսիօնարներու Հայաստանի մէջ ունեցած եռանդուն գործունէութիւնը, զոր անգլիական կառավարութիւնը կը քաջալերէ և որ առիթ տուած է Ռուսիոյ ենթադրելու, թէ Անգլիոյ և Ամերիկայի կառավարութեանց միջեւ գաղտնի համաձայնութիւն մը կայ Հայաստանի նկատմամբ, եւ երկրորդը՝ որ գլխաւոր պատճառը ինձ կը թուի՝ հայոց արթուն և խելացի ժողովուրդ մը ըլլալն է։ Ռուսիա լաւ ուսումնասիրած է հայը"։

Սթէտ կը գրէ ամերիկեան միսիօնարներու Թուրքիոյ մէջ ունեցած գործունէութեան նկատմամբ, մանաւորապէս Ռոպէրթ Գօլլէճի վրայ, "որոյ պուլկար ուսանողները անկախ Պուլկարիա մը ստեղծեցին։ Ամերիկեան միսիօնարները ոչ միայն Պոլսոյ մէջ այլ և ամբողջ Թուրքիոյ մէջ տարածուած են և ամերիկեան ազատ գաղափարներ կը սերմանեն։ Ռուսիոյ այլադաւան կրօնից տնօրէն ժէնէրալ Մոսալօֆ Էջմիածին այցելած միջոցին հայոց Կաթողիկոսը Փոքր Ասիոյ աշխարհացոյցը ներկայացուց, որոյ վրայ նշանակուած էին ամերիկեան գոլէճներ, եկեղեցիներ, կրթարաններ։ Ասոնք ամէն տեղ բանած են. կը քարոզեն, կը սորվեցնեն, նոր կեանք պարգեւելով այս աշխոյժ ժողովրդեան։ Ամէն տարի բաւական մեծ թուով հայ շրջանաւարտներ կելնեն այս հաստատութենէն, որ գիտեն թէ ինչպէս պէտք է հաչակել անկախութիւնը, և կը տարածուին երկրին ամէն կողմերը։ Անշուշտ նոր գինին հին տիկերուն մէջ չը կրնար լեցուիլ՝ առանց իր ազդեցութիւնը ընելու։ Հայերը՝ խելացի և յառաջդիմասէր ժողովուրդ, խօսոյն հասցան թէ, ինչ որ պուլկարները ըրին, իրենք ալ կարող են ընել։ Եթէ Ռոպէրթ գօլլէճի ուսանողք անկախ Պուլկարիա մը ստեղծեցին, իրենք ալ անկախ Հայաստան մը կրնային ստեղծել։ Գործի սկսան մեծ եռանդով, բայց աւա՜ղ, թէ և անոնք կատարեցին իրենց պարտականութիւնը ամենայն քաջութեամբ, սակայն Ռուսիա մը չը կար, որ իրենց օգնութեան հասնէր։ Սուլթանը յանձնեց զանոնք պաշիպոզուքներու և քրդերու ձեռքը, որոյ հետեւանքը եղաւ արիւնալի էջի մը ստեղծումը արեւելեան պատմութեան մէջ"։

Այս հեզիկ ու գժբաղդ քրիստոնէից միակ պաշտպանը անգլիախօս ժողովուրդն է. բայց ցաւ ի սիրտ կըսեմ, թէ անգլիական կառավարութիւնը բան մը չըրաւ անոնց. վերջերս մի քիչ սթափելով սկսաւ օգնութիւն խրկել։ "Բարիզ գտնուած միջոցիս", կը գրէ Սթէտ, "տեսայ Ամերիկեան երեսփոխան Ֆրայ, որ պաս-

---

այդ երկար չը տեւեց. վերստին յիշեց իր կաբիններով լի փառաւոր անցեալը. գլխուն մազերը տընկուեցան, աչքերը ուռեցան կատաղի ցուլի մը պէս, որ պատրաստ է իր ճակատովը պատերը խորտակել։

Սլավչօն վճռեց կռուիլ մինչեւ վերջին շունչ... կարծես թէ անոր վիթխարի հասակը աւելի բարձրացաւ, իր ուժեղ բազուկները մկանային զօրեղ ջղաձգութեամբ մը սեղմեցին գօտին խրուած եաթաղանը։

Նա վճռած էր սոսկ դանակով մը դիմադրել հալածողներուն, եւ անոնցմէ մսակոյտեր կազմել։ Սակայն այս յուսահատական որոշումը ակնթարթի մը մէջ փոխուեցաւ. Նա չը հանեց իր եաթաղանը, այլ կայծակի արագութեամբ թառ ծառի մը վրայ եւ թաքնուեցաւ անոր սաբեւախիտ ճիւղերուն մէջ՝ Վլքանեան վազեց նոյն ուղղութեամբ եւ ծառին տակը կեցաւ։

Զապթիէներն ալ կը շարունակէին իրենց դաղտաղողի հետապնդումը։ Ծիշդ այն ժամանակին հասան, երբ Սլավչօն արդէն ծառին վրայ էր։

Գիւղին մուխտարն (տասնապետ) ալ զապթիէներուն հետ էր. Սլավչօն զանի ճանչցաւ. ճիւղին եաեւէն իր երկու ատրճանակները արձակեց զապթիէներուն վրան։

Խլացուցիչ որոտում մը պայթեցաւ, որու տաաձգական արձագանգը թնդացուց անտառապատ լեռները։ Հրազէնի ծուխը ցրուելէն յետոյ Սլավչօ տեսաւ, որ զապթիէ մը ինկած էր հոգեվարքի մէջ. տեղը ամայացած էր։ Սլավչօ նկատեց, որ ինկած զապթիէի ընկերները կը փախչէին ծառերու բուներուն քովէն սլքտալով, եւ ամէն կերպ պաշտպանութիւն փնտռելով աներեւոյթ թշնամիներու գնդակներէն։

*

* *

Այս դէպքէն բաւական ժամանակ անցած էր. Սլավչօի սպաննութիւնները ահագին աղմուկ հանեցին. Կառավարութիւնը, որ միշտ առիթ կը փնտռէր պուլկար գիւղացիները տանջելու, յարմար առիթ գտաւ այս անգամ. Թուլամորթ զապթիէները չը կրնալով պէլ-մէյցին ողջ-ողջ բռնել, խոյս տուին կռուի դաշտէն, իրենց վրէժխնդրութեան թոյնը թշուառ Պէլ-Մէլ գիւղի վրայ թափելու համար։ Ամբողջ գիւղը քշեցին Սօֆիա. Նեաօ չօրպաճիին մասը կար այս գործին մէջ։

Անոր ցուցուցած գիւղացիները կը ձերբակալէին. շատ մը անմեղներ զրպարտուած եւ չարչարուած էր։

Կամաց կամաց այդ դէպքը մոռցուեցաւ եւ տպաւորութիւնը սառեցաւ։

Պէլ-Մէլը հանդարտեցաւ։ Սլավչօ նոր հրոսակային խումբ մը կազմած, սկսաւ իր ասպատակութիւնները։ Կը մասնակցէր եւ իր կինը Վլքանան։

Վլատքօն աւին Վլքանայի հեռաւոր ազգականները եւ կը խնամէին, բայց տունը անտէր մնալով, ամայացաւ։

Այս գարուն Սլավչօին վերաբերեալ զրոյցները աւելի զօրեղ կերպով կը տարածուէին։ Ոմանք տեսած էին Բուէժային գիւղին մօտերը, ձորի մը մէջ, որ իր գաղտնի բնակարանն էր։ Շաբաթ մը առաջ Թիւրք քըր-ադասիին դէմ հրացան պարպուած էր։ Ամէնքն ալ հաւատացած էին, թէ Սլավչօի խումբն էր այդ ընողը։

Սարսափը տիրած էր. Թուրք պաշտօնեաները իրենց ապահովութիւնը ազատ չէին կրնար ընել այս անտառներու մէջէն։ Սլավչօի նոր երեւումը ամէնուն ալ ահաբեկած էր։ Սլավչօն ամէն տեղ օրուան հերոսն էր։ Անոր պատկերը կը վերակենդանանար պէլ-մէյցիներուն վառ սրտերուն մէջ։

Գաղտնի հրճուանք մը կար, երբ կիմանային թէ իրենց քաջը դեռ ողջ է եւ վրէժ կը լուծէ ազգային թշնամիներէն։ Կուրախանային, որ իրենց կը պաշտպանէր աներեւոյթ զօրեղ ձեռք մը իրենց արիւնը խմող թշնամիին դէմ։ Բայց մէկ կողմէն ալ կը վախնային, որ Սլավչօի նոր դիւցազնութիւնը կրնար ամբողջ գիւղը վտանգել։

— Նա իր մազը լեռնէն առած է, ըսաւ չօրպաճի Նեաօն. օր մը անոր կաշին ալ կը քերթեն։ Ըսէք այն

մեց, թէ երկու տարի առաջ իր ամբողջ ջանքը եղած է համոզել Ուաշինկթընի կառավարութիւնը որպէս զի նոտա մը ղրկէ Պոլիս Հայկական խնդրոյն համար, բայց դժբաղդաբար իր կոչը անլսելի մնացած է։ Եթէ Զրայի առաջարկը ի գործ դրուէր, թերեւս սպանիական պատերազմը տեղի չունենար։ Զրայ, որոյ Հայաստանի և Բուլղարիոյ վրայ գրած աշխատութիւնները յօդուածներն հրատարակուեցան բազմաթիւ թերթերու մէջ. համարձակօրէն ինծ ըսաւ թէ, ինք Բուլղարիոյ ազատութեանը կը ջանայ։ Երբ տեսայ թէ, ըսաւ նա, «Հայկական խնդրոյն միջամտելու խոստումը չը կրցայ առնել, Բուլղարիոյ խնդիրը ձեռք առի և սկսայ գրել։ Ուրիշ ազգասիրական համակիրներով յաջողեցանք Բուլղարիոյ խնդրոյն միջամտութիւնը ձեռք բերել։ Բայց դարձեալ ամէն մի վայրկեան կը մտածեմ Հայաստանի վրայ։ Նպատակը նոյնն էր, բայց Հայաստանի պէտքը աւելի շատ է, քան թէ Բուլղարիոյ. միայն թէ վերջինին մէջ ունէինք զօրութիւն և պարտականութիւն, հետեւաբար խորհեցայ թէ, եթէ մենք Բուլղարիոյ սկսինք, մեր առջեւ ճամբայ մը բացած պիտի ըլլանք, որուն վրայէն կարող ենք անցնիլ Թուրքիա»։

«Խաղաղութեան դաշնագիրը կնքուելէ վերջ, բարեկամս ինծ ուանդուն նամակ մը գրելով կըսէ. Սպանիոյ բռնակալութիւնը վերցաւ Քուպայէն և Փօրթօ Րիկոյէն, հիմա կարգը եկած է Հայաստանի»։

Մթէտ գուշակութիւն մը կընէ Թուրքիոյ նկատմամբ. «մի օր, կըսէ, Թուրքերը իրենց սովորական անգթութեամբ պիտի այրեն աւերշտկեն ամերիկեան միսիոնարներու շէնքերը, և միսիոնարները բոցերուն մէջ խորովելէն յետոյ, անոնց կիներն ու աղջիկները պիտի առեւանգեն։ Այս խժդժութեան լուրը ուշ կամ կանուխ անշուշտ պիտի հասնի Միացեալ Նահանգները. սոսկալի յուզում մը պիտի տիրէ ժողովրդին մէջ իբր թէ իրենց խակական քոյրերն ու եղբայրները եղած ըլլային, և յետոյ մէկ սիրտ ու մէկ հոգի պիտի դիմեն Ուաշինկթընի կառավարութեան և պիտի կոչեն. ո՞ւր է այն զօրաւոր նաւատորմը, որ բռնակալ Սպանիան ջախջախեց։ Ո՞ւր են Սամփսըն, Շլայ, Ուաթսըն և Տուայի քաջ ծովակալներն՝ և երբ պատասխան առնեն՝ այն ատեն պիտի աղաղակեն «Ի բեմն ի Տարտանէ՛լ, ի Տարտանէ՛լ»։ Նաւատորմը պիտի ճեղքէ Տարտանէլը և պիտի անցնի Պոլիս. Թնդանօթները պիտի գոռան, Սուլթանը և իր վայրենի ժողովուրդը ու ահի պիտի փախչին. այն ատեն աստեղազարդ դրօշը պիտի ծածանի Բիւզանդիոնի վրայ, որուն տակ պիտի տիրեն «ազատութիւն, եղբայրութիւն և հաւասարութիւն...»

ՁԵԼՕ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — Նիքոլա Բ.ը 1,500,000 ռուբլի նուիրեր է ռուսական «Կարմիր խաչ»ի ընկերութեան, որ սովատանջ նահանգներու մէջը գործադրուի։ Մե՛ծ բարերարութիւն...

— Երկաթուղային գծերու մրցումը կաճի Թուրքիայի և Պարսկաստանի մէջ։

Ռուսական քանի մը ընկերութիւններ կուզեն շարունակել Տփխիս—Կարս գիծը Էրզրումի վրայով Տիարպէքիր և անկէ ալ Պարսից ծոցը։ Ուրիշ ռուսական ընկերութիւն մը Երեւանի գիծը կուզէ Հիւ-Ջուղայէն Սալմաստի վրայով տանիլ Պարսից ծոցը։ Այս ընկերութիւններուն կը թեւարկէ ռուս կառավարութիւնը։ Միւս կողմէն ալ անգլիական ընկերութիւն մը Իսկէնտերունի վրայով Տիարպէքիր և Պարսից ծոց կուզէ գիծ մը անցնել։ Իսկ Անատոլիի գերման ընկերութիւնը կուզէ շարունակել Էնկիւրիի գիծը Սեբաստիայի, Խարբերդի և Տիարպէքիրի վիլայէթներով դէպի նոյն ծոցը։ Բոլոր ընկերութիւններն ալ իրենց կառավարութիւններուն օգնութիւնը կը վայելեն։

— «Խան» կը հաղորդէ Պ. Ջերալի Լաճէյ հանիլը, անոր ըրած դիմումը եայլն, այն ամէնը ինչ որ մեր ազգային լրագրին մէջ հաղորդած է մեզ մեր թղթակիցը։

—Օսմանեան և գերմանական պանքաները համաձայնած են Անատոլիի և Իզմիր-Քասապայի երկաթուղիի գծերու մասին։ Երկու պանքաներն ալ երկուքական անձեր պէտք է ունենան այդ գծերու վարչութեան մէջ։ Որովհետեւ այդ գծերը պիտի աւելի տարածուին Փոքր-Ասիոյ մէջ, ատոր համար ալ ֆրանսական ընկերութեան մըն ալ 40 առ հարիւր օգտուելու իրաւունքով մասնակցութեան առած են։

—Կրէտէ եղած օտար բանակներու զինուորներու թիւը իջեցուցեր են 500ական, և այդ 2000 հոգին ալ մնալու են հոն մինչեւ կրէտական տեղական պահակազօրքերու վերջնական կազմութիւնը։

—Եգիպտոսի Աղեքսանդրիա քաղաքին մէջ ժանտախտի երկու կասկածելի դէպքեր են պատահած։

——)•(——

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մեր յարգոյ բաժանորդներէն կը խնդրենք որ փութան «Շարժում»ի երկրորդ տարուան բաժնեգինները ղրկել մեզ, կամ վճարել մեր գործակալներուն։ Արդէն տարւոյն երեք ամիսը անցաւ։ Իրենց բաժնեգինները չը վճարող անձերու թերթերը պիտի ստիպուինք դադրեցնել։

ԱԶԴ

Ցառաջիկայ սեպտեմբերին պիտի բացուի Վառնայի մէջ Ա. Ամիրխանեանցի անօրէնութեամբ օրիորդաց Հայկական դպրոցը, ուր Օր. Լ. Ամիրխանեանց գլխաւոր վարժուհիի դերը պիտի կատարէ։

Ուսանելու սովորական առարկաներէն զատ, եւ բայց Հայերէն ու Պուլկարերէն լեզուներէն, որք պարտաւորիչ պիտի ըլլան, կան նաեւ Ֆրանսերէն, Գերմաներէն եւ Անգլիերէն լեզուները։

Գիները՝ ամսական 10, 6 եւ 3 լեվ։

Դաշնակ—ամսական 15 լէֆ 8 դասի համար։

5—6 Տնօրէն

Արշ. Ամիրխանեանց

ԿՈՒԶԷՔ ՀԱՐՍՏԱՆԱԼ

Դիմեցէ՛ք

Մ. Թիւթիւնճեան եւ ընկ.
ի Ռուսճուք

Ուր ըստ առաջնոյն կը վաճառին, Սօֆիա քաղաքի՝ Պուլկարական կառավարութեան կողմէ վաւերացած վիճակահանութեան Բ. շրջանի տոմսակները։

Օտար երկիրներէ յանձնարարութիւններ եւս կընդունին։

Отговорникъ: А. СУКЯСОВЪ

Печатница „Взаимность“ Варна.

անպիտանին, թող այս կողմերէն հեռանայ։ Մեզի հանգիստ թողու։

Անցան քանի մը օրեր. գիւղի հօտարածներէն մին սարէն իջնալով, Նեստօ չորպաճիին գնդակ մը բերաւ վրան խաչ մը գծուած եւ ըսաւ անոր.

— Չորպաճի Նեստօ, Սլավչօէն քեզ շատ բարեւներ, եւ անոր քովէն գալս հաստատելու համար, քեզի այս նուէրը բերած եմ։

Նեստօ չորպաճին առանց գնդակին դիպելու, ապշած նայեցաւ։

— Էհ, ի՞նչ կուզէ, ինչո՞ւ այս գնդակը ինծի կը ղրկէ, հարցուց չորպաճին։

— Ահա թէ ինչու. Հրամայեց որ քեզ յայտնեմ, թէ վաղուընէ 30 ղուշ ոսկի ղրկես անոր խմբին, կէս օխա վառօդ ու 4 օխա ծխախոտ եւ Եղիաի (յուլ. 20) տօնին սեղան մը պատրաստես, որովհետեւ քեզ հիւր պիտի ըլլայ...

Նեստօ չորպաճին սոսկումով նայեցաւ Նայտէնին, (հովիւին անունը) եւ ըսաւ.

— Դու այդ տեսակ գործերո՞ւ համար կուգաս այն աւազակին քովէն։

— Չորպաճի, ես յանցաւոր չեմ. գիտես որ մենք լեռան մարդ ենք. մեր ամէն ինչը անոնց ձեռքն է. եթէ մտիկ չընենք... Սլավչօն յանձնարարեց, ես ալ կը կատարեմ... Մնացածը դուն գիտես։

— Բայց այս գնդակը ինչո՞ւ ղրկեց։ Նայտէնօ կը լռէր։

— Ի՞նչ կուզէ հասկցնել այս գնդակով։

— Չեմ գիտեր, աղա։

— Զիս պիտի սպաննէ՞։

— Չեմ գիտեր, աղա։

— Խաչը ի՞նչ կը նշանակէ, ըսաւ Նեստօ, գնդակը զննելով։

— Այո, խաչ մը կայ, հաստատեց Նայտէնը։

— Ինչո՞ւ համար է։

— Սլավչօն այս խաչը համբուրած է եւ երդուած է, որ եթէ իր յանձնարարածը չը կատարես.....

Նեստօի աչքերուն մէջ կրակ փայլեցաւ։

— Լաւ, իմ պատասխանս տար։ Եւ Նեստօն գնդակը նետելով Օխօւթային մէջ, ձեռքերը գրպան դրաւ եւ անհոգութեամբ ըսաւ.

—Նայտէն—աս բարեւներս կը տանիս այդ աւազակ Սլավչօին։

— Գլխուս վրայ չորպաճի։ Ուրեմն ես սպասե՞մ։

— Չէ. գնա, ըսէ որ վառօդը եւ ոսկիները չը պիտի ղրկեմ. այն տօնին երբ ինծ հիւր պիտի ըլլայ, անոր այնպիսի սեղան մը պատրաստեմ, որ իր կեանքին մէջ չը պիտի վայելէ։ Չորպաճիին դէմքը բոլորովին կապուտցաւ։ Միամիտ Նայտէնը անոր կը լսէր առանց գիտնալու անոր այլայլութիւնը եւ առանց հասկնալու քօղարկուած բառերուն կծու նշանակութիւնը։

— Մնաս բարով, աղա, գլխուս վրայ, ըսաւ Նայդէնը, չալկեց իր տոպրակը, վերցուց դաւազանը եւ ճամբայ ելաւ։ Խեղճ հովիւը կերեւի չը հասկցաւ չորպաճիին սպառնական խօսքերը։

Այս շատ զայրացուց Նեստօին։ Նա կուզէր որ Նայտէնը լաւ հասկընար իր պատասխանի իսկական նշանակութիւնը եւ Սլավչօին տանէր անոնց բուն միտքովը։ Նա ետ կանչեց հովիւին։ Նայտէն ետ դարձաւ եւ անոր նայեցաւ։

— Ինչ անասուն ես եղեր. միտքս բնաւ չհասկցար, զայրանալով ըսաւ Նեստօն։ Ըսէ այն հին արիւնարբու ոճրագործին, թող Եղիայի տօնին տունս հրամմէ, իրեն եւ ընկերներուն միսովը պիտի հիւրասիրեմ մեր շուրջը սաւառնող ագռաւներուն եւ արծիւներուն։ Եւ այդ աւազակին գլուխը այս ցանկապատին վրայ պիտի ցցեմ, որ ամէնքն ալ սարսափին։ Այն ատեն այդ մարդասպանը կը հասկնայ չորպաճի Նեստօի ինչ ըլլալը։

Խեղճ հովիւը վախէն քարացաւ եւ ըսաւ.

— Լաւ չես ըներ, չորպաճի, վերջը շատ գէշ կըլլայ... քեզի շատ չարիքներ կրնայ հասցնել...

— Դուն ալ այդ աւազակը պաշտպանէ չըլլա՞ս, աւանակ, գոչեց Նեստօն։

— Աստուած չընէ, աղա։

— Հա, հա, պաշտպանէ այդ շունը։

Նեստօ չորպաճիի բարկութիւնը հետզհետէ կը սաստկանար։

— Մնաս բարով, չորպաճի, ըսաւ Նայդէնը եւ մութ փողոցներու մէջ կորսուեցաւ։

Թարգմ. Պ. ՍԻՐԵՄՃԵԱՆ